

O‘ZBEKISTONDAGI MAFKURAVIY JARAYONLAR VA MILLIY G‘OYAGA EHTIYOJ HAMDA DUNYODAGI MAFKURAVIY KURASHLAR SHAROITIDA MILLIY G‘OYANING ZARURLIGI

Mamanazarov Solijon Sherzodbek o‘g‘li

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti Tarix fakulteti
“Milliy g‘oya, ma’naviyat asoslari va huquq ta’limi” yo‘nalishi 3-bosqich talabasi
E-mail: solijonmamanazarov01@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada mamlakatimizdagi mafkuraviy jarayonlar va shu jarayonlarda milliy g‘oyaga ehtiyojning qanchalik mavjudligi, hamda dunyodagi mafkuraviy kurashlar sharoitida milliy g‘oyaning o‘rni va vazifasi haqida so‘z yuritiladi.

Kalit so‘zlar: mafkura, g‘oya, geosiyosat, mafkuraviy siyosat, inson manfaati.

Mafkura – muayyan ijtimoiy guruh, qatlam, elat, millat, xalq, jamiyat, davlat ehtiyoj va manfaatlarini, orzu-istaklarini, maqsad va intilishlarini, ijtimoiy-ma’aviy tamoyillarini ifoda etadigan g‘oyalar, ularni amalga oshirish usul va vositalari tizimidir.

Har qanday davlatning boshqa bir davlat bilan o‘zaro munosabatlari mavjud bo‘lib, bu munosabatlar tenglik, bir tomonning ustunligi yoki butunlay hukmronligi tarzida ham bo‘lishi mumkin. Ushbu jarayonlar xalqaro munosabatlarda “davlatlararo munosabatlar”, “tashqi aloqalar” va “o‘zaro aloqalar” kabi tushunchalar orqali ifodalanadi.

Geosiyosat – “geo”- yer va “siyosat” – davlatni boshqarish san’ati, degan ma’nolarni bildiradi. Geosiyosat – muayyan hududiy-mintaqaviy tamoyil asosida siyosatda, iqtisodiy va siyosiy geografiyada ko‘proq ishlatiladigan atama bo‘lib, hozirgi davrga kelib u xalqaro, siyosiy va davlatlararo munosabatlarga nisbatan ham qo‘llanilmoqda. “Geosiyosat” atamasida geosiyosiy maqsadlar, ularning ko‘rinishlari, turli xil davlat va xalqlarning manfaatlarini, unga bo‘lgan yondashuv uslublari, u yoki bu davlatning hududiy joylashuvi, salohiyatiga bo‘lgan munosabatda ifodalangan maqsadlar mujjassamlashgan bo‘ladi.

Hozirgi davrda geosiyosiy maqsadlar ko‘proq mafkuraviy siyosat bilan bevosita bog‘liqdir. Chunki mafkuraviy ta’sir ko‘rsatish, mafkuraviy jarayonlar geosiyosatning eng ta’sirchan vositasi sifatida namoyon bo‘lmoqda. Ya’ni turli davlatlarning maqsadlari xalqning turli qatlamlari, xususan yoshlar ongi va qalbiga mafkuraviy jihatdan ta’sir ko‘rsatish orqali, ularning faoliyatini o‘z ta’siriga, ya’ni o‘z

manfaatlariga yo'naltirilgan mafkuraviy muhitni yaratishni maqsad qilgan holda amalga oshirilmoqda.

Bugungi mafkuraviy kurashlar ostida qolgan dunyoda turli hudud va xalqni bosib olish uchun quroldan foydalanish oxirgi va serharajat chora sifatida ko'rilmogda. Chunki mafkuraviy jarayonda fikr va g'oyalar orqali ham insonlarga, butun boshli millatga ta'sir o'tkazish, uni o'ziga tobe qilish kam harajat usuldir. Misol uchun, so'nggi 10 yillik davomida kichik Markaziy Osiyo mintaqasi xalqlarida ham g'arb orzusi, ya'ni g'arb davrlarlariga borib ishlash, o'qish va u yerda yashab qolish orzusi ancha ommalashmogda. Ertangi kun egalari bo'lgan yoshlarning ongiga ommaviy axborot vositalari orqali ertaklardagi kabi susambil mamlakatida yashash orzusi joylanmogda. Eng achinarli jihat shundaki, Qozog'istondagi yoshlar g'arbg'a o'qish uchun borishmogda, bizning yoshlar esa ishlash uchun ketmogda. Birinchi va ikkinchi renessansni dunyoga bergan bu diyoy qachon bunday ahvolga kelib qolganligi esa javob berishimiz qiyin.

Markaziy Osiyo mintaqasidagi mafkuraviy jarayonlar ijobiy va salbiy ta'sir ko'rsatuvchi omillar sirasiga ajratilib, ijobiy ta'sir ko'rsatuvchi omillarga:

- Integrasiya jarayonlarining kuchayib borishi;
- "Turkiston – umumiy uyimiz" g'oyasining amalga oshishi;
- mustaqil davlatlar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish;
- terrorchilikka qarshi kurash markazini tashkil etish;
- diniy aqidaparastlikka qarshi kurashda umumiy faoliyat olib borish kabilar taalluqlidir.

Shu bilan birgalikda tinchlik, barqarorlik va taraqqiyot, millatlararo totuvlik va dinlararo bag'rikenglik, inson erkinligi va shaxs kamoloti, umuminsoniy qadriyatlar kabilar ham mafkuraviy jarayonlarga ijobiy ta'sir ko'rsatuvchi omillardir.

Mustaqillik yillarida shakllana boshlagan milliy mafkura xalqimizning bir necha asrlar davomida orzu qilib kelinayotgan, ammo ushlanmagan istaklarini, maqsadlarini, orzu intilishlarini, taraqqiyparvarlik g'oyalarini o'zida aks ettirdi. Prezidentimiz Shavkat Miromonovich tomonidan takidlanganidek, biz oldingi avlodlar maqsadini chuqur anglagan holda islohotlarni amalga oshirmogdamiz. Islohotlarimizning barchasi oddiy va aniq-ravshan maqsad barcha uchun tushanarli tarzda "hamma islohotlar inson manfaati uchun" tamoyili asosida olib borilmogda. Ushbu islohotlar natijasida xalqimizning siyosiy faolligi yanada oshmogda.

Milliy g'oya demokratik huquqiy davlat va fuqarolik jamiyati qurishda fuqarolarni birlashtiradi, yakdil va hamfikir bo'lishlariga xizmat qiladi. Turli manfaatlar, qarama-qarshi kuch va harakatlar muvozanatini ta'minlaydigan ma'naviy omil bu – milliy g'oya bo'lib, u ijtimoiy guruhlar manfaati va mafkurasidagi umumiylikni o'zida ifodalaydi. Milliy g'oya negizida milliy mafkura shakllanadi.

Jamiyat hayotida mafkura muayyan bir ijtimoiy guruhning, millatning, xalqning manfaatlarini o'zida mujassamlashtirgan qarashlar tizimidan iborat bo'lib, bu tizim o'zining ilmiy, falsafiy, axloqiy, estetik, siyosiy, huquqiy, diniy, badiiy asoslariga egadir. Jamiyat hayotida turli ijtimoiy guruh va qatlamlar mavjud bo'lganidek, jamiyatning ma'naviy hayotida turli mafkuralar mavjud bo'ladi. Jamiyat hayotida turli mafkuralarning mavjudligi mafkuraviy plyuralizm tushunchasida o'z ifodasini topib, mafkuraviy plyuralizm – ijtimoiy-siyosiy hayotda turli qatlam, partiya, guruhlar manfaatlarini ifoda etuvchi g'oyaviy rang-baranglikni, qarashlar va fikrlar xilma-xilligini o'zida ifodalovchi tushunchadir. Mamlakatda ilg'or g'oyalar va mafkuralar qancha ko'p bo'lsa, ya'ni mafkuraviy plyuralizm jamiyat hayotida ustuvor bo'lsa, taraqqiyotning samarali yo'lini tanlab olish uchun imkoniyat shuncha keng bo'ladi. Mafkuralar xilma-xilligi ijtimoiy taraqqiyotga xizmat qiladigan yangidan-yangi g'oyalarning paydo bo'lishiga, turli xalqlar, elatlar, millatlar va siyosiy guruhlarining manfaatlarini umumiy tarzda ro'yobga chiqishiga sharoit yaratadi. Mafkuraviy plyuralizm jamiyat hayotida ko'ppartiyaviylik tizimi mavjud bo'lishini taqozo etadi. Siyosiy partiyalar o'zlari mansub bo'lgan qatlamlar, siyosiy guruhlarining manfaatlarini, intilishlarini o'z harakat dasturlarida namoyon qiladilar. Ijtimoiy hamkorlikka asoslangan, erkin demokratik jamiyat barpo etishni ko'zlagan davlatlarda milliy mafkura aholining barcha qatlamlarini jipslashishga, umummanfaat va yagona maqsad yo'lida birlashishga chorlaydi. Bunday mafkuralarda umuminsoniy tamoyillar kuchayib boradi. Ko'ppartiyaviylik zamonaviy demokratik jamiyatlar siyosiy hayotini tashkil qilishning asosiy konstitusiyaviy tamoyillaridan biri hisoblanib, aynan ko'ppartiyaviylik tufayli mafkuralar xilma-xilligi ta'minlanadi, demokratiyaning siyosiy plyuralizm, qonun ustuvorligi, imkoniyatlar tengligi kabi asosiy tamoyillarini o'zida mujassam etgan siyosiy partiyalar va ularning vakillari o'rtasida doimiy muloqot ta'minlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI: (REFERENCES)

1. Milliy g'oya, tarixi va nazariyasi – O.M.G'aybullayev-Toshkent-2019
2. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir- Sh.M.Mirziyoyev – O'zbekiston-2018, 2-jild
3. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz- Sh.M.Mirziyoyev -O'zbekiston-2017.
4. O'zbekiston: milliy istiqlof, iqtisod, siyosat, mafkura- I.A.Karimov – O'zbekiston-1996, 1-jild
5. Milliy istiqlof mafkurasi va xalq e'tiqodi- buyuk kelajakka ishonchdir- I.A.Karimov -O'zbekiston-2000.